

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

GÜZEL SANATLAR LİSESİ

UT DERSİ

ÖĞRETİM PROGRAMI

10 ve 11. Sınıflar

Ankara 2016

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN GENEL AMAÇLARI	4
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ BECERİLER	5
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI.....	6
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI.....	7
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR	8
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	10
UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÜNİTE VE SÜRELERİ.....	11
10. SINIF UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI	12
11. SINIF UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI	14

GİRİŞ

Ut mızraplı bir çalgı olup geleneksel Türk müziği çalgılarından biridir. Tarihsel süreç içerisinde udun gelişimine bakıldığında, bazı kaynaklarda udu Farabi'nin icat ettiği söylenir ancak Farabi'den çok önceki minyatür ve kabartmalarda ut ve benzeri çalgılara rastlanmaktadır. Farabi'nin udun mucidi olarak algılanmasının esas sebebi uda hâkim bir müzisyen olması ve uda getirdiği akort sistemidir. Döneminde ut hakkında en kapsamlı bilgiyi verenlerden biri olan Farabi, o döneme kadar 4 telli bir saz olan uda 5. teli eklemiştir. İbn-i Sina (980/1037) Kitabı'ş Şifa adlı eserinde udun en meşhur aletlerden biri olduğunu söyler. X. yüzyılda İhvan-ı Safa risalelerinde musiki aletlerinden bahsedilirken bunların en güzel olanının ut olduğu belirtilir. Ut yapısı itibarıyla perdesiz olduğu için zengin bir ses aralığına sahiptir. Ut yüzyıllardır kullanılmasına ve sayısız eser yazılmasına rağmen hâlâ melodik zenginliğini korumaktadır.

Bu program ile günümüz modern eğitim anlayışı esas alınarak geçmişten beri varlığını koruyan geleneksel ut sazının temel prensiplerini öğrenciye kazandırmak amaçlanmaktadır. Bu bağlamda nota ve solfejle ezbere dayalı bir repertuar aktarımı ve müzik hafızasının güçlendirilmesi de hedefler arasında yer almaktadır. Ut icrasında öğrencinin hafızaya dayalı yapacağı icralar, sanatsal açıdan önemli olmasının yanı sıra, ut literatüründe yer alan repertuarın öğrenciye kazandırılması geleneksel repertuarın gelecek kuşaklara kazandırılması açısından da önem arz etmektedir.

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN GENEL AMAÇLARI

Ut Dersi Öğretim Programı, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nun 2. maddesinde ifade edilen Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ile Türk Millî Eğitiminin Temel İlkeleri esas alınarak hazırlanmıştır.

Bu programla öğrencinin;

1. Türk müziğinin en temel çalgılarından biri olan ut sazının Türk müzik kültüründeki yerini kavraması,
2. Utun fiziksel özellikleri hakkında bilgi sahibi olması,
3. Ut çalış tekniklerini kavraması ve uygulaması,
4. Uttan doğru ses çıkartarak diğer sazlarla yakalanması gereken ahenk birliğini kazanması,
5. Saz repertuarının yanı sıra sözlü repertuvara yönelik eser dağarcığı oluşturması,
6. Bireysel ve grup çalışmasında sorumluluk duygusu kazanması,
7. Ülkemizin müzik kültürüne hizmet etmesi amaçlanmaktadır.

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENCİLERE KAZANDIRMAYI HEDEFLEDİĞİ BECERİLER

Ut Dersi Öğretim Programı'yla öğrencilere kazandırılması hedeflenen beceriler aşağıda sunulmuştur.

1. Sağ el (mızrap) tekniklerini kullanma
2. Sol el (baskılama) tekniklerini kullanma
3. Ritim kalıplarını kullanma
4. İcra (yorumlama)
5. Müziksel işitme
6. Tonalite ve modalite (makam) tanıma
7. Sahne ve performans
8. Analitik düşünme
9. İş birliği
10. İletişim
11. Araştırma
12. Bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma
13. Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
14. Müziksel okuma

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖĞRENME-ÖĞRETME YAKLAŞIMI

Çalgı eğitiminde öğrenme, kişinin yeteneklerine, onun biyolojik ve kültürel gelişmişliğine, müziğe ve çalgıya karşı olan ilgisine, öğrenme ortamının durumuna bağlı olabilmektedir. Her öğrencinin çalgıya ve müziğe olan yatkınlığı farklı olabileceği için Ut Dersi Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar farklı bilişsel ve psikomotor beceriyi vurgulayacak şekilde yapılandırılmış, konular öğrencilerde müzik bilinci oluşturacak nitelikte tasarlanmıştır. Programda bilgi, beceri, değer ve tutum açısından denge gözetilmiştir. Programda yer alan bilgi, beceri ve değerlerin öğrencilere kazandırılabilmesi için aktif öğrenme yöntemlerinin ve öğretim etkinliklerinin kullanımı gerekmektedir.

Çalgı eğitimi birçok teknik ve müzikal becerinin öğrenilmesini gerektiren bir eğitim sürecidir. Öğrencilerin bu kazanımları edinebilmeleri için öğrenmeyle ilgili çeşitli taktik, teknik, beceri ve bilişsel özelliklere sahip olmaları gerekir. Bireylerin, bu niteliklere sahip olmaları etkili bir biçimde gerçekleştirilecek olan eğitim uygulamalarından geçmektedir. Ut eğitimi sürecinde ut çalmaya yönelik gerekli temel becerilerin kazanılması, büyük ölçüde öğrencilerin kendi öğrenme yollarının farkında olmasına ve kendi öğrenmelerini yönlendirebilmelerine bağlıdır. Öğrenciler çalıştıkları eserleri dinleyerek yorum ve yorumcular arasındaki farkları tespit edebilir, kendilerine ait bir yorumlama stili geliştirebilirler.

Sınıf ortamı, öğrencileri öğrenmeye motive etmek ve öğrencilerin konuya ilgisini çekmek için öğrenmeye uygun olarak düzenlenmelidir. Bu düzenlemenin nasıl olacağına öğretmen ve öğrenciler birlikte karar vermelidir. Öğrencilerin yeni öğrendikleri ile geçmiş yaşantılarında kazandıkları bilgileri bütünleştirmeleri ve bilgiyi anlamlandırmaları için anlamlandırma ve örgütleme stratejilerinden yararlanılabilir. Bu amaçla proje çalışmaları, tasarımı yaparak öğrenme, öğretmek öğrenme, iş birlikli öğrenme yöntem ve teknikleri kullanılabilir. Eğitim ortamı, öğrencilerin öğrenme ortamıyla daha fazla etkileşimde bulunmalarına, dolayısıyla zengin öğrenme yaşantıları geçirmelerine olanak sağlayacak şekilde düzenlenmelidir. Böylece öğrenciler, daha önceki öğrendiklerini sınama, yanlışlarını düzeltme ve hatta önceki bilgilerinden vazgeçerek yerine yenilerini koyma fırsatı elde edeceklerdir. Öğretmen, öğrencilerin bireysel farklılıklarına uygun seçenekler sunmalı, yönergeler vermeli ve her öğrencinin kendi kararını kendisinin oluşturmasına yardımcı olmalıdır.

Programın uygulanmasında öğretmen tek bir öğrenme-öğretme stratejisi belirlemek zordur değildir. Kazanımların içeriği ve öğrenciye kazandırılması hedeflenen becerilere bağlı olarak farklı öğrenme-öğretme stratejileri (buluş yoluyla öğrenme, sunuş yoluyla öğrenme, araştırma yoluyla öğrenme, tam öğrenme, işbirlikli öğrenme, yapılandırmacı öğrenme), yöntem ve teknikleri dengeli ve amacına uygun şekilde birlikte kullanılabilir.

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Değerlendirme; öğretim programında yer alan kazanımlarda belirtilen bilgi, beceri ve tutumlara öğrencilerin ne oranda ulaştıklarının tespit edilmesi ve tespit edilen eksik ya da yanlış öğrenmelerin giderilmesi için önlemler alınmasının sağlanması açısından önemlidir. Çeşitli ve çok sayıda ölçme aracı kullanılarak sistematik olarak yapılan değerlendirme sonuçları, sadece not vermek için değil; öğrencilere performansları hakkında geri bildirim verme, öğrencileri gösterebilecekleri en üst performans seviyesine ulaştırmak için motive etme, öğretim etkinliklerinin ve öğretim programının etkililiğini belirleme amacıyla kullanılabilir.

Ölçme ve değerlendirme ile eğitim ve öğretim sürecinin sürekli izlenmesi, her aşamada ortaya çıkan sorunları tespit ve düzenleme imkânı verir. Öğretim öncesinde yapılan değerlendirme, öğrenci hakkında bilgi edinilmesini ve öğrenme hedeflerinin belirlenmesini sağlayacaktır. Öğretim sırasında yapılan değerlendirme, öğrenci ve öğretmene geri bildirim sağlayacaktır. Öğretim sonunda yapılan değerlendirme, öğrenme hedeflerinin karşılanıp karşılanmadığı ve belirli alanlarda değişiklik yapılması gerekip gerekmediği hakkında karar vermeyi sağlayacaktır.

Öğrencilerin başarısını değerlendirmede farklı araç ve yöntemlerin birlikte kullanılması önemlidir. Kullanılacak ölçme aracı ve değerlendirme yaklaşımı, ölçülmek istenen becerilere ve değerlendirme sonuçlarının hangi amaçla kullanılacağına bağlı olarak belirlenmelidir. Psikomotor ve duyuşsal alanlara ilişkin kazanımların değerlendirilmesinde, dereceli puanlama anahtarı ya da derecelendirme ölçekleri şeklinde tasarlanmış gözlem formlarının yanı sıra öz ve akran değerlendirme formları kullanılabilir. Bu formlarda sağ ve sol el teknikleri, eser seviyesi, saza olan hâkimiyet, düzgün ses çıkarma ve üsluba yönelik icra kabiliyetine ilişkin ölçütlere yer verilmelidir. Bilişsel ve psikomotor alanlara ilişkin kazanımların değerlendirilmesinde, bireysel ya da grup çalışması şeklinde tasarlanmış proje ve performans çalışmaları kullanılabilir.

Değerlendirme sonrasında performansları hakkında verilen yapıcı geri bildirimler; öğrencilerin neyin önemli olduğunu, neyin öğretilmeye çalışıldığını ve hangi alanda gelişmek için çaba sarf etmeleri gerektiğini kavramalarını sağlayacaktır.

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINA İLİŞKİN AÇIKLAMALAR

1. Derslerde ut icrasının yanı sıra müzik kültürüne ilişkin açıklamaların yapılmalıdır. Bu nedenle müzik tarihi ve udun tarihsel süreçteki kullanımlarına ilişkin görsel malzeme ve kaynaklar kullanılabilir.

2. Program kazanımlarının ders içeriğiyle paralel gitmesi açısından udun yapısı ve akort şekilleri de tanıtılmalı ve uygulama yaptırılmalıdır. Bu noktadan hareketle örnek saz eserleri ile icralar yapılmalıdır.

3. Öğrencilere, bireysel çalışmalarının yanı sıra, grup hâlinde icra yaptırılarak beceri kazanmaları sağlanmalıdır. Ortak icrada amaç, gruptaki her öğrencinin bir diğerini dinlemesi ve sazlarında ortak ahenk yakalamasıdır. Bu şekilde akort birliği sağlanacak ve öğrenci icra topluluklarına intibak edilebilecektir.

4. Kazanımlarda verilen sözsüz çalgı eserlerinin (peşrev, saz semaisi, longa) yanı sıra farklı notalardan da faydalanılabilir. Ayrıca değişik müzik türlerinin saz repertuarından da faydalanılabilir. Örneğin, keman eğitiminde kullanılan allegro eserler ut tekniğine uyarlanarak farklı kazanımlar sağlanabilir.

5. Verilen konular basitten üst düzeye doğru ilerlemektedir. Eser icraları, öğrencinin tavır kazanması açısından dikkatle takip edilmelidir. Seçilen eserlerde klasik ekol sahibi üstatların eserlerine ağırlıklı olarak yer verilmelidir. Öğretilecek eser sadece nota tekrarından oluşmamalıdır. Bestekâr, eserin yazıldığı dönem, tavır ve ekol gibi daha pek çok özellik öğrenciye verilmelidir.

6. Karşılıklı ve beraber icra etkinlikleri akort birliğinde önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle program boyunca öğrencilerden çalışma grupları oluşturulmalıdır. Kısa dinletiler ve resitaller yaptırılarak öğrencinin sahne deneyimi kazanması sağlanmalıdır.

7. Öğrenciler müzikte öğrendiklerini diğer konu alanlarına uygulayabilirler. Doğru şartlar altında hayat boyu öğrenme ve kariyer becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayacak yaratıcı yetlilikler ve beceriler edinebilirler. Müzik öğrenimi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerin edinilmesini gerektirir. Bu bakımdan öğrencilerin bilgi, beceri ve tutumları ilişkilendirmelerine olanak sağlayacak etkinlikler tasarlanmalı ve uygulanmalıdır.

8. Müzik manevi, kültürel ve evrensel değerlerin sanat yoluyla aktarılmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan öğrenme sürecinde programda yer alan üniteler ve kazanımlarla ilişkilendirilerek tabloda sunulan değerlere ilişkin çalışma ve etkinliklere yer verilmesi önemlidir. Etkinlik ve çalışmalar planlanırken örnek olarak verilmiş konu başlıklarından yararlanılabilir.

Değerler	Konu Başlığı
Saygı	Başkalarına saygı
Alçak gönüllülük	Tevazu
Doğruluk ve dürüstlük	Kendine karşı dürüst olmak
Çalışkanlık	Azimli olma

Bu değerlerin, öğrencilere aktarılabilmesi için öğrenme-öğretme sürecinde kullanılacak ders kitabında etkinlik, çalışma, araştırma konusu veya okuma parçası olarak yer alması sağlanmalıdır.

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

10 ve 11. sınıflar için geliştirilmiş programda ünite temelli yaklaşım esas alınmıştır. Programda 10. sınıf düzeyinde üç ve 11. sınıf düzeyinde üç ünite yer almaktadır. Kazanımlar; sınıf düzeyi, ünite numarası, konu numarası ve kazanım numarası esas alınarak numaralandırılmıştır. Ünitelerin işlenişine ilişkin açıklamalar, sınırlamalar veya uyarılara ünite başlığını takip eden satırda yer verilmiştir. Kazanımlara ilişkin açıklamalar, sınırlamalar veya uyarılar kazanımı takip eden satırda italik yazı karakteriyle ifade edilmiştir.

Kazanımların yapısı aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

Sınıf Düzeyi	Ünite no.	Konu no.	Kazanım no.	Kazanım İfadesi	Kazanım Açıklaması
			10.2.1.2.	Mızrap hareketlerini uygulayarak udun tellerinden dolgun ses üretir.	<i>Dügah, neva, gerdaniye, hüseyنياşiran, kababuseelik ve kabageveşt tellerinde mızrap hareketlerini gösteren kalıplar uygulanmalıdır.</i>

UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE VE SÜRELERİ

10. Sınıf

Üniteler	Kazanım Sayıları	Süre/Ders Saati	Oranı (%)
Udu Tanıma	11	4	11
Utta Ses Üretimi	4	12	33
Etüt ve Eser İcrası	9	20	56
TOPLAM	24	36	100

11. Sınıf

Üniteler	Kazanım Sayıları	Süre/Ders Saati	Oranı (%)
Utta Ses Üretimi	7	10	27
Teknik Çalışmalar	6	8	23
Etüt ve Eser İcrası	15	18	50
TOPLAM	28	36	100

10. SINIF UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI

10.1. UDU TANIMA

10.1.1. Udun Tarihi ve Türk Müziğindeki Yeri

10.1.1.1. Udun menşei ile ilgili teorileri kavrar.

10.1.1.2. Udun kullanıldığı müzik türlerini ayırt eder.

10.1.1.3. Türklerin ut ile ilgili tarihi bağlarını açıklar.

10.1.1.4. Türk müziği içerisinde udun icra edildiği alanlara ilişkin örnekler verir.

Türk musikisine katkı sağlayan ut sanatçıları ve önemli eserleri hakkında bilgi verilmelidir.

10.1.2. Udun Fiziksel Özellikleri

10.1.2.1. Udun bölümlerini kavrar.

10.1.2.2. Udun tellerini ayırt eder.

10.1.2.3. Farklı mızrap türlerini ayırt eder.

10.1.3. Udun Akort Edilmesi

10.1.3.1. Udun akort edilmesinin önemini kavrar.

a) Akort cihazı gösterilerek tellerin akort edileceği seslerin, akort cihazında simge olarak karşılıkları verilmelidir.

b) Akort cihazının olmadığı yerde udun nasıl akort edileceği gösterilmelidir.

10.1.4. Ut İcrasında Vücudun Durumu

10.1.4.1. Ut icrasında vücudun oturuş pozisyonunu gösterir.

10.1.4.2. Udu tutuş pozisyonunu gösterir.

10.1.4.3. Mızrap tutuşunu gösterir.

10.2. UTTA SES ÜRETİMİ

10.2.1. Açık Tellerde Mızrap Çalışmaları

10.2.1.1. Mızrap hareketlerini gösteren simgeleri açıklar.

10.2.1.2. Mızrap hareketlerini uygulayarak udun tellerinden dolgun ses üretir.

Dügah, neva, gerdaniye, hüseyनियाşiran, kababuselik ve kabageveşt tellerinde mızrap hareketlerini gösteren kalıplar uygulanmalıdır.

10.2.2. Birinci Pozisyonda Ses Üretimi

10.2.2.1. Birinci pozisyonda ut ile buselik makamını oluşturan sesleri kavrar.

10.2.2.2. Birinci pozisyonda ut ile hüseyni makamını oluşturan sesleri kavrar.

10.3. ETÜT VE ESER İCRASI

10.3.1. Buselik Makamı

10.3.1.1. Buselik makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.

10.3.1.2. Buselik makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.

10.3.1.3. Buselik makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

10.3.2. Hüseyni Makamı Dizisi

10.3.2.1. Hüseyni makamı dizisinde ritmik etüt uygulamaları yapar.

10.3.2.2. Hüseyni makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.

10.3.2.3. Hüseyni makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

10.3.3. Uşşak Makamı Dizisi

10.3.3.1. Uşşak makamı dizisinde ritmik etüt uygulamaları yapar.

10.3.3.2. Uşşak makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.

10.3.3.3. Uşşak makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

11. SINIF UT DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI ÜNİTE, KONU VE KAZANIMLARI

11.1. UTTA SES ÜRETİMİ

Ünite Açıklaması: Birinci ve ikinci pozisyonlarda beyati, rast, kürdi, hicaz ve nihavent makamları arasındaki fark açıklanmalıdır.

Terimler: Bayati, rast, kürdî, hicaz, nihavent

11.1.1. Birinci Pozisyonda Ses Üretimi

- 11.1.1.1. Ut ile beyati makamını oluşturan sesleri üretir.
- 11.1.1.2. Ut ile rast makamını oluşturan sesleri üretir.
- 11.1.1.3. Ut ile kürdi makamını oluşturan sesleri üretir.
- 11.1.1.4. Ut ile hicaz makamını oluşturan sesleri üretir.
- 11.1.1.5. Ut ile nihavent makamını oluşturan sesleri üretir.

11.1.2. İkinci Pozisyonda Ses Üretimi

- 11.1.2.1. İkinci pozisyonda sol el tutuşunu gösterir.
- 11.1.2.2. İcra esnasında birinci ve ikinci pozisyon geçişlerini gösterir.
Pozisyon değişimi ile ilgili parmak pozisyonları tanıtılmalıdır.

11.2. TEKNİK ÇALIŞMALAR

11.2.1. Vibrato Çalışmaları

- 11.2.1.1. Vibrato'nun tanımını yapar.
- 11.2.1.2. Ut icrasında vibrato tekniğini kullanır.

11.2.2. Legato Çalışmaları

- 11.2.2.1. Legato'nun tanımını yapar.
- 11.2.2.2. Ut icrasında legato uygulamasını gösterir.

11.2.3. Staccato Çalışmaları

- 11.2.3.1. Staccato'nun tanımını yapar.
- 11.2.3.2. Ut icrasında staccato uygulamasını gösterir.

11.3. ETÜT VE ESER İCRASI

11.3.1. Beyati Makamında Etüt ve Eser İcrası

- 11.3.1.1. Beyati makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.1.2. Beyati makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.1.3. Beyati makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

11.3.2. Rast Makamında Etüt ve Eser İcrası

- 11.3.2.1. Rast makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.2.2. Rast makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.2.3. Rast makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

11.3.3. Kürdî Makamında Etüt ve Eser İcrası

- 11.3.3.1. Kürdi makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.3.2. Kürdi makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.3.3. Kürdi makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

11.3.4. Hicaz Makamında Etüt ve Eser İcrası

- 11.3.4.1. Hicaz makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.4.2. Hicaz makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.4.3. Hicaz makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.

11.3.5. Hicazhümayun Makamında Etüt ve Eser İcrası

- 11.3.5.1. Hicazhümayun makamında ritmik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.5.2. Hicazhümayun makamı dizisinde melodik etüt uygulamaları yapar.
- 11.3.5.3. Hicazhümayun makamı dizisinde eser uygulamaları yapar.